

VEŘEJNÁ ZPRÁVA

ZVONČEK

7

1 9 3 2 — 1 9 3 3

VSEBINA SEDMEGA ZVEZKA

	Stran
1. Francè Podrekar: Na Gregorjevo. Risba	145
2. Ilka Vaštetova: Zlate čeri. Pravljica	146
3. Dr. Roman Savnik: Človek — otrok prirode. V gorskem zatišju	148
4. Ivan Albreht: Pismo od Soče. Pesem	150
5. Vinko Bitene: Ugrabljeni kraljevič. Pravljica	151
6. E. Gangl: Srca naša. Pesem	153
7. Manica Komanova: Prve trobentice	154
8. Za spretne roke. Grelec za jajce in čajna punčka	155
9. Hlaček in Biba. Vesele zgodbe dveh neugnancev. 5. Post	156
10. Lojze Zupanc: »Ali si kaj jezen?«... Belokranjska pripovedka	158
11. 150 let letalstva	160
12. Arnošt Adamič: Deček iz sirotišnice. Povest	161
13. Oskar Hudales: Kaj je povedal boter Matjaž. 6. V Azijskih Benetkah	164
14. Zastavice za brihtne glavice. Rešitev in rešivci. Drobne zanimivosti.	166
15. Iz mladih peres. Prispevki »Zvončkarjev«	168
16. Kotiček gospoda Doropoljskega	Tretja stran ovitka
17. Stric Matič — s košem novic	Četrta stran ovitka

»Zvonček« izhaja med šolskim letom v zvezkih vsak mesec in stane v naprejšnjem plačilu za vse leto 30 Din, za pol leta 15 Din, za četrť leta 7-50 Din. Posamezni zvezki po 3 Din.

Uprava »Zvončka« je v Ljubljani, Francišškanska ulica št. 6, Učiteljska tiskarna. — Na ta naslov pošiljajte naročnino in reklamacije!

Na naročila brez istodobno vpslane naročnine se ne oziramo.

Rokopise pošiljajte na naslov: Uredništvo »Zvončka« v Ljubljani, Krakovski nasip 22.

Rešitve ugank, nalog itd. sprejemamo le prvih 8 dni po odpravi vsakega zvezka.

Glavni in odgovorni urednik: Dr. Pavel Karlin v Ljubljani. — Izdaja Konzorcij »Zvončka« (Dr. Tone Jamar). — Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

ZVONČEK

LIST S PODOBAMI ZA MLADINO

Leto XXXIV

Štev. 7

Marec 1933

Na Gregorjevo

ZLATE ČERI

ILKA VAŠTETOVA

(Po narodni pravljici.)

Na koncu vasi, pod gozdom, je živel bajtar, ki se je pehal za kruhom od zgodnjega jutra do pozne noči. Imel je bolešno ženo in pet bledih in šibkih otročičev.

Nekoč se je vračal pozno ponoči od dela domov. Zdajci je zaslišal za seboj po gozdu strašno pokanje in šumenje. Ozrl se je in ustrašil. Za njim je prihajal velikanski mož, kosmat kakor medved. Dolga brada mu je segala do kolen. Oči pa je imel velike kakor kurja jajca. Na rami je nesel izrvano smreko.

Toliko, da je utegnil bajtar skočiti s pota v stran, pa je prilomastil velikan mimo njega.

»Da te, ti si pa dobro naložil!« zagodrnja bajtar.

Velikan ničesar ne odgovori, temveč se okrene in zavije v goščo. Ali — velika veja se mu zatakne ob drevo, za katerega je bil skočil bajtar. Velikan jezno zarjove in s silo potegne.

»I, pa se ti menda ne mudi tako zelo,« pravi bajtar, priskoči velikanu na pomoč in okrene vejo, ki se je bila vlovila za deblo.

Velikan nič ne reče, še zahvali se ne, temveč odvede smreko skozi goščo, da pokajo veje in se lomijo.

Ko pride bajtar domov, je bila ura že blizu polnoči.

»Kar na mostovžu bom spal nocoj, da ne zbudim žene in otrok. V bajti je itak prevroče,« je dejal bajtar in se ulegel kar na tla.

Pa ni še dobro zaspal, ko ga nekdo prime za rokav in ga siloma dvigne. Bajtar se vzdrami in ugleda velikana, ki ga je bil srečal v gozdu.

»Da te šment! Ali sem ti tako všeč, da me še spati ne pustiš?«

»Pojdi z menoj!« veli divji mož, potegne bajtarja z mostovža in ga odvede s seboj.

Bajtar se ni utegnil braniti. Velikan ga je vodil tako naglo po gozdu navzgor, da je bajtarju pohajala sapa. Drevila sta se skozi gozd, da je drevje in grmičevje letelo mimo njiju.

Kar se velikan ustavi na gozdnem obronku pred senožetjo, ki se je razprostirala daleč po gori, precej strmo navzgor. Bajtar je spoznal senožet — imenovala se je »Zlate čeri«. Zakaj so ji ljudje tako rekali, tega bajtar ni vedel. A velikan mu je pojasnil:

»V čereh pod to senožetjo leže ogromni zakladi. Od njih si lahko vzameš, kolikor hočeš, a pohiteti moraš, da se vrneš, preden ura zadnjikrat udari.«

In že je bajtar slišal uro, ki je v dolini bila polnoči.

Ko je zabrn timer prvi udarec, je velikan topotnil z ного ob senožet. Zemlja se je stresla, zagrmelo je in — senožet se je razgrnila. Lepa

peščena stezica je vodila globoko v goro med visoke skale. Na koncu stezice so se pokazala črna železna vrata.

»Steci in pomni, kaj sem ti dejal!« je velel silni mož.

Bajtar se je na vso moč zaprašil po stezici proti železnim vratom. Vrata so se sama odprla in bajtarju se je zableščalo pred očmi od samega zlata, da je kar omahnil. Pa v istem trenutku se je spomnil, kaj mu je naročil velikan. Zgrabil je z obema rokama klobuk in zajel iz velike skrinje zvrhano poln klobuk samih bleščečih zlatnikov. Ne da bi se ozrl po zakladnici se je zadrevil po stezi nazaj.

Prav ko je ura udarila dvanaajstokrat, je skočil bajtar s steze v gozd. Začelo je, da se je zemlja stresla, skale so se sklenile in senožet je vse zagrnila.

Bajtar je mežikal in se oziral — zdelo se mu je, da je sanjal. A držal je pred seboj zvrhan klobuk zlatnikov. Ozrl se je po svojem spremljevalcu, toda — velikan je izginil.

»Pa naj ti Bog povrne, kar si storil meni, siromaku!« je zaklical bajtar proti gozdu.

Svetli mesec mu je kazal pot, da se je vrnil domov. Zdaj je bilo konec njegovega siromaštva. Na kraju, kjer je prej stala revna bajta, si je sezidal lepo hišo in imel je vsega dovolj.

Sosed mu je bil bogat kmet, h kateremu je prejšnje čase bajtar hodil na delo. Kmet je bil skopuh in ošabnež in jezilo ga je bajtarjevo bogastvo.

Ko je čul, na kakšen način je bajtar obogatel, je sklenil, da pojde tudi on v »Zlate čeri« po zaklad.

Neke noči vzame dve veliki vreči in se napoti skozi gozd. Ura se je bližala polnoči.

Kar začuje kmet za seboj bučanje in šumenje — kakor vihar se je podil za njim divji mož z veliko smreko na ramenu. Kmet skoči v stran za debelo drevo. Velikan prilomasti mimo. Velika veja se zatakne za drevo. Divji mož zarjove in pobegne. Kmet pa se mu škodljivo zasmeje:

»Ha! Prav se ti godi! Pa hodi počasi!«

Še na misel mu ne pride, da bi velikanu pomagal.

Velikan jezno potegne, da se odlomi veja. S strašnim rjoventjem se zadrevi divji mož po gozdu. Kmet hiti za njim. Pri senožeti, ki so jo ljudje imenovali »Zlate čeri«, ga doteče.

»Odpri mi pot do zaklada!« zahteva kmet.

Divji mož se zagrohoče, da odmeva po gozdu. Reče pa ničesar, temveč topotne z ного, ko začne biti ura v dolini.

Zemlja se strese, strašno zagrmi in senožet se razgrne. Pokaže se bela stezica, ki vodi do črnih železnih vrat. Kmet se zapraši po stezici, vrata se sama odpro. Zlat sijaj se zablešči kmetu naproti, kmet plane k veliki skrinji, polni zlatnikov, in grabi in grabi, da nagrabi polno vrečo. A še mu ni bilo dosti. Še drugo vrečo si nasuje. In še v žepe si nagrabi zlata.

Naposled začuje čudno bobnenje, da se stresa zemlja. Kmet plane z obema vrečama na ramenih skozi vrata na stezico.

Prepozno!

Ni še pretekel polovico poti, ko v gori strahovito zagrmi in — skale se zapro in senožet jih zagrne.

Začul se je le strašen krik, da je odmevalo med gorami in odgovoril mu je divji grohot. Kmeta pa od tiste noči ni nihče več videl.

ČLOVEK — OTROK PRIRODE

DR. ROMAN SAVNIK

V gorskem zatišju

Visoko v gorovju, v neposredni bližini ponosnih sneženih vrhov in daleč od velikomestnega vrvenja živi človek svoje posebno življenje. Tu ne pozna udobnih cest in železnic, ki bi ga vezale z zunanjim svetom, komaj da hiti mimo kak šumeči, kristalnočisti potok daljnim dolinskim prebivalcem naproti, ako se že prej ne poizgubi na neizmerni, od strmih gorskih pobočij zaprti planoti. Bolj kot kje drugje se čuti tu človek zvezanega z naravo, ki se mu razodeva v nepopisno lepem, a tudi strašnem veličastju. Okrog njega se kopajo v soncu ledene poljane, okrog njega se vsipajo strele iz sivih oblakov, ki mu vise tako nizko nad glavo. Tu se čuti daleč od ljudi in od sveta in tako blizu nebes in boga. Zato je prebivalec gora resnoben, pogreznjen vase in globoko veren. Vsak dan čuti nadmočno naravo in njene sile, s katerimi se mora vztrajno boriti za obstanek.

Korak stanovalca gora je umerjen in premišljen. Kajti malokdaj stopa po ravnem, zato pa je vajen strmih spolzkih steza, na katerih vztraja ure in ure, ne da bi pomislil na počitek. Kvečjemu da se za trenotek ustavi, da se razgleda, kod je najbolje kreniti, toda oklevanja ne pozna na še tako opasnih prepadnih mestih. Tveganje življenja mu je vsakdanji dogodek, zato ima naravnost prirojeno hladnokrvnost.

V gorah ni mesta za slabiče in bojazljivce. Tod prebivajo krepki in ponosni ljudje nezlomljive volje, ki cenijo svobodo nad vse. Nikjer ni bolj ukoreninjena ljubezen do rodnega krova in do domovine. To so izpričali in izpričujejo gorski narodi v nešteto primerih. Cela stoletja so odbijali maloštevilni Švicarji napade mogočnih sosedov na njihovo alpsko domovino, enako je gnalo Črnogorce svobodoljubje v večni boj s Turki, ki so se zaman trudili, da bi si podvrgli njihovo siromašno gorsko skalovje. Že stari Rimljani

so izkusili nezlomljivo kljubovalnost gorskih prebivalcev otoka Korsike. Bili so bolj neugnani od divjih zveri. Kogar so odvedli v sužnost, se je sam usmrtil, če mu pa to ni uspelo, se je ponašal tako uporno, da je bilo njegovemu gospodarju bridko žal denarja, ki ga je bil zanj iztrošil. Zakaj prebivalec gora ni vaje kriviti hrbta in hlapčevati. Preponosen je, da bi klonil drugim, ko si je svest, da kljubuje neprijateljski in nadmočni naravi. Raje nasprotno! Bedno življenje ga sili k bojevitosti in samopomoči. Zato je nagnjen k roparstvu in k ošvojevalnim težnjam. Kolikokrat so iz svoje gorske trdnjave vpadli narodi v sosednja nižavja, da so oplenili kmetovalce ali jim celo vsilili svoje gospodstvo! Celo Jugoslavija se je do današnjega obsega prvotno razrastla iz težkodostopnega in siromašnega Raškega višavja, ki je domovina krekih in junaških dinarskih pastirjev.

Božja pot v Tibetu

Toda ne toliko v Evropi, temveč predvsem v drugih zemljinah je prebivalec gora še vedno skoraj povsem brez stikov z ostalim svetom. Tako se po neizmernih višavjih srednje Azije vrši kot nekdanj še danes ves promet zgolj po karavanskih potih. Te se poslužujejo prelazov, ki so mnogo višji od Triglava. Njihov prehod zahteva posebne spretnosti in poguma. V višavje vdolbene prepadne rečne doline ne preprežajo mostovi, kvečjemu močno napete in rahlo viseče vrvi, da se lahko po njih spuščajo ljudje z brega na breg v priprostih, košaram podobnih sedežih.

Pa tudi sicer je gorsko življenje trdo in težko. Zaradi redkega zraka morejo tu vztrajati le domačini, ki imajo močno razvita pljuca in široke prsi. Ostro podnebje in pomanjkanje plodne prsti omogoča gojitev poljedelstva le v skromnem obsegu. Največ donaja živinoreja, pa tudi lov na divjačino je prav izdaten. Prebivalstvo se preživlja največ ob mleku in siru, ceni pa tudi raznovrstne uporabne jagode, koreninice in zeljišča, ki divje rastejo po skalovitih pobočjih. Meso smatrajo za sladčico, ki si jo privoščijo le na praznik. Marsikje mraz več ne dopušča, da bi še uspevalo drevje; zato kurijo kar s suhim živalskim gnojem.

V takih okoliščinah seveda ni pogojev za večjo naselitev. Na gorskih planotah ni večjih mest, celo manjša sklenjena selišča so zelo redka in leže daleč narazen. Vasi niso sklenjeno zgrajene, navadno so hiše tako narazen, da sosed ne vidi k sosedu. Med seboj goje malo družabnosti. Vsakdo je zaklenjen vase, govori malo in rezko, vendar to ne pomenja, da bi bil brez globljih občutkov in bi mu primanjkovala srčna toplina. Vse mu je njegov dom, v katerem prebiva navadno pod skupno streho družina in domača živina. Hišo si je zgradil iz kamnja, marsikje jo je opremil z visokim razglednim stolpom in obdal z debelim zidovjem, da je bolj varen pred napadi roparjev.

Zaradi odrezanosti od sveta so se tu ohranili starodavni običaji in življenje poteka tako, kot je pred sto in sto leti. Mnogokje verujejo, da prebivajo bogovi v sneženih gorah. Zato leže na robu lednikov samostani in božja pota, ki jih v velikih skupinah obiskujejo verniki od blizu in daleč. V srednji Aziji je običaj, da obešajo mrliče na drevje, dokler jih ne objedo ptice do kosti. Nato kosti potope v reki, ali pa jih sesekajo in vržejo ptičem, da bi odvrnili maščevanje duhov od sebe. Drugod zopet uporabljajo človeške kosti za piščali, iz lobanj izdelujejo čaše ali pa jih spravljajo v samostane, ker jim pripisujejo posebno moč, ako so v oskrbi duhovnikov. Nikjer ne vpliva vera tako silno na ljudi kot v Tibetu, tej visoki neizmerni planoti srednje Azije. Tretjina moških prebivalcev živi v samostanih. To so z visokim kamenitim zidom obdane stavbe, ki imajo mogočno in debelo zidovje. Tu žive v temnih votlinah menihi, ki ne bodo več videli dnevne svetlobe. Kajti zaobljubili so se, da ostavijo temo šele kot mrliči. Tu bivajo sami, ne da bi še mogli kdaj spregovoriti s človekom besedo, sami so v bolezni do smrti. Vsak dan jim potisnejo v malo odprtino skodelico hrane, ki jo izpraznijo ponoči, a če se je kdo ni dotaknil zaporedoma šest dni, razbijejo vhod, da pokopljejo mrliča.

PISMO OD SOČE

IVAN ALBREHT

Sestre ob Savi, Soča umira,
kakor k pogrebu šumi mimo nas,
vsak dan bolj tiha, bolj in bolj nema,
prav kot v najtrši zimí je Kras!

Da vam je videti brda, doline,
koder nekoč je hodila pomlad:
Sence odporne samo so ostale,
z vsako hinavsko gre smrt izozad.

Vendar močnejša od smrti in groze
vera je naša, ki kri jo pojli!
Vpijejo brda in brezna in skale,
da rod slovenski tukaj živi!

Sestre ob Savi, Bog vas pozdravi!
Ko vam je dobro, pošljite še k nam
sončne pomladi zeleno svobodo:
odprta jo sprejmeta hiša in hram!

VINKO BITENC

UJABLJENI KRALJEVIČ

TRAVLICA

Mala stranska vrata so se odprla in divje rjoveč je pridrvel bik v areno. Ljudstvo je od navdušenja skoro pobesnelo. Kričanja ni bilo konca, zdelo se je, da je žival mirnejša od ljudi, zakaj ustavila se je bila sredi arene, nepremično zrla v eno točko in težko hropla.

Zunaj je zatrobil rog. Ljudje so se nehote ozrli proti izhodu. Tam so se nenadoma pojavili trije mavriški vojaki na konjih. Srednji je bil Domingo. Potegnil je izpod obleke velik, bel list, vzravnal se je na konju in dejal:

»V imenu njegove Svetlosti kneza don Pedra prosim, da poslušate sledeči razglas!«

In z visokim, močnim glasom je čital knezove besede.

Smrtna tišina je zavladala v ogromnem cirkusu. Ljudje so napeto poslušali; nič drugega ni bilo čuti, kakor šumenje pahljač in hropenje očitvidno od vročine izmučenega bika, ki je legel sredi arene na tla.

Ko je Domingo končal, sta ostala dva vojaka spet zatrobila; nato pa so vsi trije jezdeci okrenili konje in odjezdili.

Med ljudmi je završalo kakor v panju. Nekateri so mrmrali in se celo smejali, drugi zopet so pritrjevali, se dvigali s sedežev in zapuščali prizorišče.

Toda krvava igra v areni se je pričela. Med tistimi, ki so odhajali, je bila tudi starejša ženska, nekoliko upognjena, s krivuljčastim, slokim nosom in majhnimi, bodečimi očmi.

Ko je glasnik Domingo čital kneževski razglas, je nepremično zrla vanj. Z odprtimi usti je poslušala besede, ki so prihajale iz ust mavriškega vojaka. Kar požirala je te besede, oči pa so ji pri tem žarele v čudnem ognju.

Dvignila se je torej s sedeža in se dokopala k izhodu.

Ko je bila na ulici, se je z lokavimi očmi oprezno ozrla na vse strani; nato je zavila v ulico, ki je vodila naravnost proti kneževski palači.

Ta ženska je bila Lerida, lastnica taverne pri »Morski ribi« in zaupnica Esmeralda, poglavarja morskih roparjev.

Počasi je krevsala starka dalje, boječe se je ozirala naokrog, če jo morda kdo ne opazuje.

Toda ulica je bila kakor izumrla. Kdor je le mogel, se je zatekel v senco pred silno vročino.

Čisto neopažena je prispela Lerida do palače.

Pred visokimi obokanimi vrati jo je ustavila straža. Močan vojak jo je vprašal, kam namerava in česa išče v palači.

Leridi je upadel pogum, že se je hotela vrniti, ne da bi odgovorila na vprašanje.

Toda pred očmi ji je zamigljalo samo suho zlato, bleščeči zlatniki so ji cingljali na ušesa — v duhu je videla kneževskega glasnika,

kako ob vhodu v areno čita mamljivi razglas kneza don Pedra — in v silni pohlepnosti po vsem obljubljenem bogastvu, ki ga bo deležen rešitelj princa, so se ji zasvetile oči kakor bazilisku, zmaju podobni živali.

S trepetajočim glasom je odgovorila:

»Rada bi govorila z njegovo Svetlostjo; gre namreč za rešitev princa...«

Vojak je stopil korak nazaj.

»Za rešitev princa? Pojdite z menoj!«

Lerida je bila vsa zbegana; postalo ji je žal, da se je vdala tako neprijetnemu poslu; a kaj je hotela? Nazaj ni mogla, ni smela.

Pred vhodom v knezove sobane jo je sprejel paž Moreno.

Srce ji je močno bilo, ko je stala pred knezom. Ta jo je prijazno nagovoril:

»Pravkar sem izvedel, da veste nekaj o mojem izginulem sinu, princu don Fernandu? Govorite!«

Ko je Lerida zaslišala prijazen glas knezov, se je nekoliko pomirila. Nemirno ji je begal pogled semintja, s tresočim glasom je pripovedovala.

»Vaša Svetlost, v moji krčmi sta se mudila prav onega dne, ko so ugrabili ubogega našega princa, dva morska roparja. Eden izmed njih je bil sam poglavar Esmeraldo, dobro vem, da je bil, sem ga spoznala. In tudi slišala sem, kako sta se pogovarjala o nekem princu in kovala načrte. Jaz seveda nisem vedela takrat, da gre za sina Vaše Svetlosti. Približala sem se čisto k njima, da bi čula vsako besedo. Tedaj pa me je zgrabil Esmeraldo za roko in zavpil:

„Ti prisluškuješ?! Če naju izdaš, potem gorje ti! Ubijem te!“

Lerida je prenehala, kakor da bi se zgrozila ob spominu na te besede.

»In to je vse, kar veš?« je dejal knez, ki je napeto sledil njenemu pripovedovanju.

»Ne, Svetlost, še ni vse! Ko sta roparja videla, da sem se ustrašila njune grožnje, sta postala predrznejša. Dejala sta, da prideta, če se jima načrt posreči, čez nekaj dni spet v mojo krčmo. In ko sem popoldne tistega dne stala na pragu svoje hiše, odkoder se vidi na morje, sem bila priča žalostnega prizora, ko sta prav ona dva moja gosta zgrabila ob obali nekega dečka, ga položila v čoln in kar se da hitro odrinila od obale.«

»In misliš, da naj bi bil oni deček moj sin?«

»Gotovo, Vaša Svetlost! Ko sem poslušala razglas o ugrabljenem princu, o bogatem plačilu, ki čaka njegovega rešitelja, sem se takoj spomnila na dogodek ob morju in sem prišla povedat Vaši Svetlosti...«

Zvita Lerida pa ni prišla na svoj račun. Njen pohlep po denarju je bil tako velik, da se ni znala krotiti v besedah.

Knez je takoj spoznal, da starka najbrž ne govori čiste resnice in ji je samo do bogastva, ki čaka rešitelja princa. Zato ji ni mnogo zaupal.

»Dobro, že ukrenem vse potrebno. Idite zdaj!«

Lerida se je globoko priklonila in oddrsala iz dvorane.

Še tisti večer so štirje mavriški vojaki po knezovem nalogu zasidli taverno pri »Morski ribi«.

Lerida jim je pokazala podzemeljsko klet, kjer so se nastanili.

(Dalje prihodnjič.)

SRCA NAŠA . . .

E. GANGL

*Srca naša mlada in vesela,
od ljubezni vroče plamené,
ki se nam za dragi dom je vnela,
lepše zanj gori od dne do dne.*

*Naše misli, želje, naše delo
in mladosti volja, moč in rast,
vse življenje radostno in smelo
domu bodi darovano v čast!*

*Domu v čast in njemu v trajno srečo
naj telo se jači, jači um;
dušo, po kreposti hrepenečo,
naj krasi značajnost in pogum!*

*Dvigaj se ponosno vedra glava,
strup mehkužnosti do nas ne sme,
pot življenja je le ona prava,
ki v daljavo z borbo k vzorom gre!*

PRVE TROBENTICE

MANICA KOMANOVA

Na spomlad je šlo tisti čas, ko smo hodili otroci po travnikih tam za vasjo. Po senčnih straneh se je sneg še trdovratno držal tal, toda po sončnih parobkih so se pa že prikazovale zelene lise kopne zemlje. Proti tem lisam smo se spustili kakor gladne ovce. Tam smo iskali in dobesedno vlekli iz zemlje prve trobentice, znanilke lepših dni.

Proti večeru smo prišli domov vsi premrazeni in lačni. Pa kaj to, trobentice smo pa le imeli.

Rekord v nabiranjju trobentic in drugih cvetic je vedno imel Mehnetov Damjan. Bil je urnih pet, tekkel je kakor zajec in tako je vselej le on populil najlepše cvetlice in si napravil največji šopek. No, mi drugi mu tega nismo zavidali.

Toda tisto leto Damjan ni bil več tak korenjak kakor prejšnje čase. Lica so mu upadla in čez ves obraz se mu je potegnila neka pepelnato siva barva. Jel je pokašljevati. Hodil je počasi in večkrat potožil, da ga zbada notri nekje pod rebri.

Skrbna mamica mu je kuhala čaj iz vseh mogočih zdravnih rož, toda Damjan je vkljub temu, prav kakor uvela rožica, pešal in pešal. Sredi zime pa je obležal in tedaj je šlo z njim urno navzdol.

Rad nas je imel še vedno in mi njega. Vsak dan smo ga obiskovali in mu kratili čas. Da ozdravi, je bil zatrdno prepričan.

»Ali veste,« nam je rekel nekoč, »kako je bilo spomladi, ko smo nabirali prve trobentice? Največ sem jih imel jaz!«

»Vemo, vemo,« smo mu pritrjevali. »In ko pride spomlad, boš imel spet ti, ljubi Damjan, največji in najlepši šopek!«

Bolniku so šle ustnice na smeh:

»Morda res. No, do takrat bom pa že ozdravil.«

Pa ni ozdravil več. V noči prvega marca se je njegova dušica preselila v lepši svet.

Tisto jutro smo otroci stali v gruči pred Mehnetovo hišo in solznih oči opazovali, kako sosedje nosijo vkup rože, da z njimi olepšajo mrtvaški oder.

Kar naenkrat smo se domislili ter se spogledali. Brez besed smo se razbežali po travnikih in hiteli nabirat trobentice.

Kmalu potem je stalo ob obeh straneh Damjanove krstice polno kozarcev s trobenticami, ki so tvorile dve lepi, sončno rumeni črti, med katerima je spal večno spanje naš dragi Damjan.

»Bog ve,« je dejal skrivnostno Anžkov Mihec, »ali Damjan zdaj kaj vidi in kaj ve, koliko trobentic smo mu prinesli...?«

»Saj res —,« smo zašepetali vsi, »Bog ve, Bog ve...?«

ZA SPRETNE ROKE

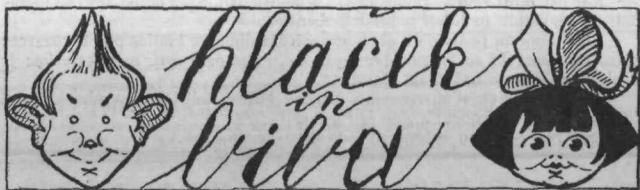
GRELEC ZA JAJCE IN ČAJNA PUNČKA

Ni vedno lahko izbrati darilce za mamico! Napraviti ga moramo sami, kar ima mnogo večjo vrednost, biti mora pa tudi poceni in poleg tega praktično in čedno.

Grelec za kuhano jajce (slika 1), zelo praktična potreščina v gospodinjstvu, ki pride vedno prav, je napravljen iz treh delov blaga, klobučevine ali flanele, ki jih sešijemo z robi skupaj enega k drugemu. Posamezne kose grelca lahko, preden jih sešijemo, tudi obšijemo; če hočemo n. pr. podariti mamici šest grelcev, so lahko vsi iz enakega blaga, toda vsak naj bo obšit z nitjo ali volno drugačne barve. Vzorec (kroj) napravimo najprej iz papirja in ga toliko časa poskušamo na jajcu v jajčnem kozarcu, da se mu dobro prilega. Slika 1 a nam predočuje naš grelec od strani, slika 1 b pa od zgoraj. Končno mu na vrhu še prišijemo kratek cof, ki služi za ročaj.

Telo čajne punčke (slika 2) (glava, trup in obe roki) je izrezljano in sestavljeno (slika 2 a, 2 b in 2 c). Obraz, lase in oči poslikamo z barvicami in prav nalahko prevlečemo s svetlim firnežem ali lakom, da se sveti. Nato telo dovoljno nagačimo in oblečemo krilo, ki je ravno tako, kakor grelec za jajce, sešito iz več kosov blaga, ki pa morajo odgovarjati velikosti posode za čaj. Krilo podložimo od znotraj s pralno svilo. Samo ob sebi razumljivo je, da smemo obleči punčko v kakršnokoli nošo; toda najbolj se ji prilega široka kmečka noša (narodna noša).

5. POST

Mama tarna in vzdihuje,
se čez očka pritožuje:
„Jed nobena ni mu v čislih,
samo ribe so mu v mislih.“

Ves dopoldan sem letala
in po trgu jih iskala,
ali kot bi se zakleli,
vse so mi pred nosom vzeli.

Mirno v kuhinji sedita,
in na ogenj popazita!
Jaz grem prosit teto Jero,
če odstopi mi katero.“

Hlaček, Biba kar molčita,
strašno milo se držita.
Mama se obema smili,
ker je res v veliki sili.

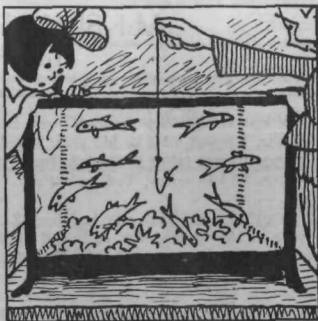
V Hlačku misel modra vstane,
da na naglo kvišku plane:
„Čuj me, čuj me, sestra Biba,
kje bi se dobila riba.“

Očka zdaj sedi v kavarni ...
Tam v akvariju v pisarni
zlate ribe se lovijo,
za drobtinami podijo.

Ribič jaz, ti kuharica,
meni trnek, tebi žlica,
to se očka zveseli,
ko na mizo rib dobi!“

Hlaček trnek si napravi,
se nad ribice odpravi.
Biba jajca tri ubije
in drobtine s tem oblije.

Ali ribice skakljajo
in po vodi se igrajo,
se ne zmenijo za vabo,
trnek ni za tako rabo.

Hlaček v drugo gre na prežo:
mamina tenčica v mrežo
krasno da se spremeniti,
zdaj lahko je ribič biti.

Biba v ponev vlije olje,
ker takole cvre se bolje,
v mrvah ribice svaljka,
potlej jih v ponev da.

V kuhinji se vse kadi,
nekaj se močno smodi,
očkova je to večerja,
kdo naj ju za to ozmerja.

Na dvorišču Pazi laja:
očka z mamico prihaja,
mama vsa žari od sreče,
pikčaste postrvi vleče.

Komaj pa pred duri pride,
huda slutnja jo obide,
naglo v kuhinjo zleti,
od čudesa ostrmi:

Biba moško se drži,
krožnik rib jima moli:
„Nate, to so fine ribe,
kuhinjska umetnost Bibe!“

„ALI SI KAJ JEZEN?“ . . .

LOJZE ZUPANC

(Belokranjska pripovedka)

V lepi, visoki hiši je stanoval bogat kmet. Okoli hiše so bila obsežna gospodarska poslopja. Njegovi hlevi so bili polni goved, njegovi svinjaki prepolni pujskov.

Bogati kmet je bil zelo rejen. Tudi njegova žena je bila rejena. Živina, ki sta jo imela, pa ni bila rejena. Tudi pujski niso bili nikakršni pujski; bili so suhi in pretegnjeni. — — —

Bogati kmet je bil zelo hudoben. Zato ni hotel nihče služiti pri njem. Potlej seveda ni bilo nič čudnega, če so bili njegovi pujski slabo rejeni. Pa tudi za njegovo ženo je veljal pregovor: »Debela gospodinja — suhi pujski . . .«

Zvedeli so trije bratje, da je bogati kmet brez hlapca. Bili so revni in brez dela. Zatorej je odšel najstarejši k bogatincu ter se mu ponudil v službo. Z velikim veseljem ga je sprejel bogati kmet in mu dejal: »Pri meni ti ne bo sile. Ampak pazi ti boš moral, da mi boš v delu ugodil, da boš storil vse po moji všeči. Če pa boš napravil kaj neveljavega, kar me bo ujezilo, ti bom dal sto zlatnikov. Ampak glej, če ti bom jaz takšno zagodel, da te bo ujezilo, se pravi, da boš postal jezen — še tisto uro boš moral iz službe!«

Drugo jutro je bogati kmet poslal svojega hlapca v lozo. Naročil mu je: »Ojarmi vole in pojdi v lozo po drva. Ko boš naložil poln voz, se lahko vrneš domov. Preje pa ti ni treba hoditi pred moje oči! Na, s seboj vzemi tole vrečo! Ali gorje ti, če jo boš odvezal! Da mi prineseš nazaj takšno, kakršno sem ti izročil! Si razumel?« —

»Sem!« je pritrdil hlapec in odšel.

Kmetova loza je bila daleč. Cel dan je hlapec sekal drva in jih nalagal na voz. Komaj je storil do noči. Bil je silno lačen, a vreče se ni upal odvezati — bal se je gospodarjeve groznje. Ves zbit, utrujen in sestradan se je pozno zvečer vrnil na dom bogatega kmeta.

»Si napravil, kar sem ti naročil?« ga je vprašal kmet.

»Sem,« je zagodrnjal. »Težko sem delal.«

»Ali si kaj jezen?« ga je vprašal kmet.

»Kako ne bi bil jezen,« se je razburil hlapec, »ko me pa pošljete v lozo, s seboj mi pa ne daste nič jela!«

»No, ker si jezen, te jutri ne potrebujem več. Lahko greš! Tako sva se dogovorila!« se je kmet zadril nanj in ga napodil v noč.

Ves sestradan je prišel k bratoma in jima povedal, kako neusmiljen je bogati kmet. — — —

Drugo jutro je k bogatemu kmetu odšel mlajši brat ter se mu ponudil v službo. Kmet ga je radevolje sprejel in še je dejal: »Lahko služiš pri meni. Zahtevam pa, da me boš ubogal in storil vse, kar ti bom naročil. Če te bom pa ujezil, boš moral zapustiti mojo hišo. Če boš pa ti mene ujezil, ti bom dal sto zlatnikov! Velja?«

»Velja!« je udaril drugi brat v kmetovo tolsto desnico.

Drugo jutro je bogati kmet poslal svojega hlapca v mlin. Naročil mu je: »Ojarmi vole in zapelji žito v mlin. Kadar bo mlinar zmlel žito v moko, se vrni domov. Pa da mi ne prideš preje pred oči! S seboj vzemi tole vrečo! Ali gorje ti, če jo boš odvezal! Da mi prineseš nazaj takšno, kakršno sem ti izročil! Si razumel?«

»Sem,« je pritrdil hlapec in odšel.

Mlin je bil zelo daleč. Cel dan je moral hlapec čakati, preden je mlinar zmlel žito. Lakota ga je vedno huje imela, a vreče se ni upal odvezati. Bal se je gospodarjeve groznje. Pod večer se je truden in sestradan vrnil na dom bogatega kmeta.

»Si pripeljal moko?« ga je vprašal kmet.

»Sem!« je odgovoril. »Dolgo sem moral čakati, preden je mlinar zmlel vse žito.«

»Ali si kaj jezen?« ga je vprašal kmet.

»Kako ne bi bil jezen,« se je razburil hlapec, »ko me pa pošljete v mlin, s seboj mi pa ne daste nič jela!«

»Ker si jezen, te jutri ne potrebujem več. Lahko greš! Tako sva se pogodila!« se je kmet zadril nanj in ga napodil v noč.

Utrujen in lačen se je vrnil k bratoma in jima povedal, kakšen trdosrčnež je bogati kmet. — — —

Tretje jutro je k bogatemu kmetu odšel najmlajši brat ter se mu ponudil v službo. Bogati kmet ga je vesel sprejel in še mu je dejal: »Delati boš moral pri meni in ubogati. Gorje ti, če te bom ujezil! Še tisto uro boš moral iz moje hiše! Če si ti bo pa posrečilo, da boš ujezil ti mene, ti bom dal sto zlatnikov. Si zadovoljen s takimi pogoji?«

»Sem,« je dejal najmlajši brat.

Drugo jutro je bogati kmet naročil svojemu hlapcu: »Naprezi konje in pojdi z njimi na moj travnik. Travo pokosi, posuši jo in seno pripelji domov. Do večera boš imel dovolj dela. S seboj vzemi tole vrečo. Ali gorje ti, če jo boš odvezal! Da mi pri- neseš zvečer takšno nazaj, kakršno sem ti izročil! Si razumel.«

»Pa še kako!« je pritrdil hlapec in odšel.

Kmetov travnik je bil v gorščiji — daleč, daleč... Ali hlapec je bil priden in delaven, do poldneva je že pokosil travnik. Potlej je sel in odvezal kmetovo vrečo.

V vreči je bil kos prekajenega mesa in hleb kruha. Ker je bil močno lačen, je oboje pospravil, preden bi odmolil tri očenaše. Popoldne pa je pričel sušiti seno. Preden je zašlo sonce, je bilo suho. Naložil ga je na voz in obrnil proti domu.

Srečal je cigane. Vprašali so ga: »Prodaš konje in seno?«

»Prodam!« se je zasmejal najmlajši brat.

»Koliko ceniš?«

»Deset zlatnikov!«

Dobil jih je. Cigani pa so odšli s konji in senom.

Praznih rok se je vrnil domov.

»Sem že doma. Ali nisem priden?« se je javil gospodarju.

»Pa si tudi vse storil?« ga je vprašal kmet.

»Oja, sem, sem. Tisto pa, tisto!«

»Kje so pa moji konji in seno?« ga je vprašal gospodar.

»Oboje sem prodal!« se je zarežal hlapec.

»A tako...?« se je gospodar ugriznil v ustnico.

»Ali ste kaj jezni?« je vprašal hlapec bogatega kmeta.

»Nič!« je odgovoril gospodar in mu pokazal hrbet.

»Jaz tudi mislim, da nič,« se je prekanjeni hlapec muzal za njim. In odšel je spat v pojoato.

Bogatemu kmetu pa je bilo hudo žal za izgubljena konja. Ali zapoditi hlapca ni mogel preje, dokler ga lesta ne bo ujezil...

Drugi dan je gospodar poslal hlapca ovce past. Hlapec je odšel v goro in pasel ovce. Pod večer je čredo gonil domov. Pot je vodila mimo prepada. Po nesreči so tri ovce padle v prepad.

Pastir pa se je kar vrnil domov. Na dvoru je srečal gospodarja in ga pozdravil: »Dober večer. Smo že doma. Pa tri ovce manjkajo. V prepad so padle.«

»A tako?« se je ustrašil gospodar.

»Ali ste kaj jezni?« je vprašal pastir.

»Kako ne bi bil,« se je zagovoril bogati kmet, »če si pa za samo škodo pri hiši!«

»A tako? Jezni ste? Potlej pa kar brž sto zlatnikov sem,« je pastir pomolil iztegnjeno dlan pred nos bogatega kmeta.

Kaj je hotel gospodar? Moral je seči v mošnjo in odšteti sto zlatov.

»Ali si kaj jezen?« je vprašal pastirja, ko mu je odštel stoti zlatnik.

»Sem! Zato pa lahko tudi kar grem! Ali se mar nisva tako pogodila?« je pastir zavpil in izginil. — — —

Vesel in bogat se je vrnil k bratoma. Za zlatnike je kupil lepo hišico in tri dolge njive. Vsi trije bratje so živeli v tej hišici in jedli, kar so jim rodile tri dolge njive. Ničesar jim ni manjkalo! — — —

150 LET LETALSTVA

Leto 1933. nam prinaša dva pomembna jubileja v zgodovini tehnike. 150 let je minilo, odkar so napravili prvi uspešni polet z balonom, pred 30. leti, pa so iznašli prvo motorno letalo.

V prejšnjih časih so se mnogo trudili, da bi pogruntali umetnost ptičjega leta; zadovoljili so se le s starimi pravljicami o letečih ljudeh, o Ikaru, ki je hotel leteti na sonce, in o bogovih s perutastimi čevlji (Hermes = bog trgovine in prometa). Znameniti slikar Leonardo da Vinci (1452—1519) je izumil v 16. stoletju netopirjeve peruti, s katerimi pa ni poskušal nikoli letati. Tudi Francozi, Nemci in Angleži so mnogo poskušali v tej panogi tehnike do 19. stoletja, toda nihče ni uspel.

Šele l. 1783. sta imela precejšen uspeh s svojim balonom, ki je bil napolnjen z vročim zrakom, brata Mongolfier. V njem so napravili prvi poskusni polet, ki je trajal le 10 minut, sledeči pasažirji: petelin, raca in ovca. Še istega leta so se dvignili ljudje z »Mongolfierovo zračno ladjo« 1000 metrov visoko in so preleteli za tiste čase precejšno razdaljo 140 km.

Prvi uspešen polet s krili se je posrečil nemškemu inženjerju Otonu Lilienthalu l. 1896. z jadralnim letalom, ki je še danes vzor za vsa sedanja jadralna letala brez motorja.

Danes, ko je poteklo od prvih početkov letalstva 150 let, pa plovejo po zraku zračni velikani iz aluminija, polnjeni z negorljivim plinom helijem, baloni se dvigajo do stratosfere (ozračje brez zračnih struj, kjer vlada mraz do 60° C), velikanska letala prenašajo potnike in na stotine kilogramov težke tovore v daljne dežele, bojna letala v obliki goloba pa krožijo po zraku in so nevarno orožje za nasprotnika v primeru vojne. Danes imamo že aeroplane, ki se dvignejo navpično v zrak in lahko na isti način tudi pristanejo; na zadnji pariški letalski razstavi smo videli celo udoben aeroplanček za eno osebo, ki se da zložiti. Mogoče ni niti tako daleč tisti čas, ko bo imel vsak človek par perutnic na hrbtu in v žepu majhen motor, da se bo lahko kosal s pticami.

V zapuščini slikarja Leonarda da Vincija so našli tudi risbe z načrti prvega padala. Prva taka naprava v obliki velikanskega dežnika, ki se je dala dokaj uspešno uporabljati, je stara tudi 150 let. Danes pa imamo že padala, ki so pritrjena pod sedežem v letalu, da potnike v primeru nevarnosti kar s sedežem vred varno pripeljejo na zemljo.

DEČEK IZ SIROTIŠNICE

POVEST

Arnost Adamic

ARNOŠT-ADAMIC

»Zakaj bi pa rada proč, ali vama ni prijetno tu?«

Smrkaje je odgovarjal Tonek: »O, je že lepo, zunaj bi pa po-
birala kostanj.«

»Samo radi tega?«

»O ne,« je popravil Bine, »midva bi šla zaradi sveta.«

»Torej svet bi rada videla.«

Vneto sta pokimala. Prednica se je zresnila.

»Ali vesta, kaj je svet?«

»Še ne, ravno zato.«

»Torej, v božjem imenu! Naj bo, poslušajta! Jutri vaju nekdo
obišče, morda se bo dalo kaj ukreniti radi vajinega ‚sveta‘. Le pojdita
sedaj!«

Ko sta odšla, je stopila k oknu in ju opazovala, kako sta zamiš-
ljeno krenila zopet v smreke. Potem je pokleknila k razpeli in se za-
topila v molitev. Prosila je boga blagoslova za dva radovedna ne-
ugnanca. Pri tem so se prednici misli zgubile na pota, ki jih je kot
srečna deklica hodila v davnih mladih letih. Poznala je trnjevo pot
življenja, ki je čakala njena varovanca.

»Bog, čuvaj ju, da ne zabredeta na poti, ki si jima jo v svoji
previdnosti namenil!« so šepetale njene ustnice...

Bine je vso noč tako nemirno spal, da ga je morala sestra čuva-
rica vedno iznova pogrinjati z odejo, ki jo je razbrcal. Tudi Tonek je
hitro zaspal in sanjal. Najprej se mu je zazdelo, da je krokodil, da
kobaca po Nilu v družbi sto in sto oklopnjakov. Tedaj je pritekkel na
breg s puško v roki Bine in pomeril nanj. Zakričal mu je: Nikar, saj
sem jaz — Tonek. Oni je pa ustrelil, krogla se je v zraku večala in
narasla v ogromno žogo. Sedaj ni bil več krokodil, pograbil je žogo
in se začel žogati. Tedaj pa, o joj! se je žoga spremenila v strašno
glavo, ki je po majhnih nogah tekala za njim. Ljudje so kričali: Cincin
gre, bežimo, vse bo pobil! — Že ga je zgrabil za nogo. V smrtnem
strahu je Tonek sunil in se zbudil. Desni palec na nogi ga je bolel v
členkih, ker je bil zaradi hudih sanj treščil z njim v železno palico
na koncu postelje. Skozi široka okna se je že kradla v spalnico motna
jutrnja svetloba. Po ulicah je brila mrzla jesenska sapa, obetal se
je čmeren jesenski dan. Tonek je vedno ob takih prilikah skrtil glavo

pod odejo in skušal zasanjati, a danes ni bilo mogoče. Preveč mu je rojilo po glavi. Odločiti se je imelo nekaj važnega. Del si je roki pod glavo, se zazrl v strop in sanjal o bodočnosti. Med tem je pa le vnovič zaspal, da sam ni vedel kdaj. Zdrznil se je šele, ko ga je čuvarica stresla.

»Kajpak, Tonek mora biti vedno zadnji. Hitro!« Dopoldanske ure so se vlekle v neskončnost. Otroci so se podili in kričali po dvo-rišču. Proti poldnevu so nenadoma utihnili. Pri ograji se je ustavil blesteč rumen avto. Izstopil je starejši gospod sivih brk in las ter ostro rezanega obraza. Za njim je skočil na cesto deček. Iz poslopja je pridrobela vratarica, spoštljivo pozdravila obisk in ga vodila v poslopje. Šofer je za gospodom in dečkom nesel dva velika v papir zavita zavoja.

Otroci so v malih gručah ugibali o najnovejšem dogodku. Največji direndaj je bil tam, kjer sta se »masa« in Riko prepirala.

»To je minister za sirote«, je hotel vedeti debeluhar.

»Pa ni«, ga je dražil Riko.

»Kaj pa je?«

»Agent.«

»Ni!« Debeluhar je stisnil pesti, ugovora ni trpel.

»Pa je.« Riko je dosegel svoj namen; petinštirideset kilogramov špeha, mesa in kosti se je brez besede zagnalo za slokim izzivačem. Gruča se je brez glasovanja razdelila v ministre in agentove pri-štaše. Nastala je pravcata bitka, Bine in Tonek se je nista udeležila. Vesela slutnja ju je zaščegetala okolu srca, ko sta ugledala avto. Vprašujoče sta zrla na vrata.

»To je tisti obisk, kaj misliš, Tonek?« Pojavila se je sestra Teonila in zaklicala:

»Tonek, Bine, semkaj pridita!«

Bitka, ki se je bila z vsem ognjem prenesla k smrekam, je pri tem klicu pojenjala. To priliko je izrabil debeluhar, potegnil nebranjena Rika na tla, ter ga jel s pestjo po glavi prepričevati, da je njegova misel prava. Riko mu je pa nastavil okovani čevelj in mehki dečko je kresnil po žeblih ter začutil nad tem tako veselje, da je kričal kakor obseden. Na ta način je končala kratkočasna bitka.

V čakalnici sta zvedela, da ju je obiskal Ivo, ki sta ga bila rešila iz ujetništva. Nikakor se nista mogla znajti med kopico ljubeznivih besed, s katerimi sta ju obsipala hvaležna človeka. Ivo je privlekel iz žepa vrečico pisanega sladkorja ter jima ga natresel v roke. Šele ta je ogrel jezička. Tonek je na skrit migljaj sestre Teonile stopil h trgovcu.

»Gospod, veste, midva nimava nikakega zaslužnja in hvala lepa za sladkor!«

»Je že prav, že prav, že vem. Kako bi pa bilo, če bi vidva ne ušla, kaj? Vidita, tako je moralo priti, vidva sta bila namenjena, da me s

svojim pogumom rešita težke izgube.« Pri tem se je ljubeče ozrl na svojega sinka. »Kaj ne, Ivček? Le pomeni se z njima.«

Vsi trije otroci so se kmalu znašli v prijateljskem razgovoru. Ivo je pripovedoval strmečima dečkoma, kako ga je v brlogu Cincin silil, da napiše pismo, s katerim je hotel izsiliti od očeta denar. Grozil mu je, on pa ni hotel pisati in je kričal, naj ga izpuste. Kako so ga rešili policaji, da je bil od strahu obolel in je moral delj časa ležati.

Dečka sta mu pripovedovala svoj doživljaj, se čudila lepi obleki, ki jo je nosil Ivo, in hotela vse zvedeti: kam da hodi v šolo, če hodi nabirat kostanj, kako je v avtu, ali imajo hišo pa dosti blaga.

Strgar je poklical: »Tonek in Bine — povejta mi sedaj, česa si najbolj želita!«

Oba sta se neodločno ozrla v prednico. »Govorita, otroka, ne bojta se!«

»Služit bi šla rada in po kostanj.«

»Oček, naj grem z njima po kostanj!«

»Dobro, popoldne se popeljemo z avtom v mestno okolico in če mi dovolite« — obrnil se je k prednici — »vzamem te tri kuščarčke s seboj. Radi službe je že poskrbljeno. Pripravita se ob tednu, pridem po vaju. Čestita sestra prednica vama bo izročila tudi novo obleko, obutev in perilo. Pozneje se bo že dobilo še kaj, če bosta pridna in vredna.«

Po teh besedah sta se dečka hitro morala posloviti. Z Ivom sta jo udrla na dvorišče, kjer so postali predmet splošnega občudovanja: Ivo se je namreč baš tako znal mancati, kakor kdo izmed njih, sploh so

opažali, da ni prav nikake razlike med njim in ostalimi. Še večje navdušenje se jih je lotilo, in kadar je nanesla prilika, so krepko udrihali po njegovem hrbtu. Ker ni bilo nobenega zapika, je bil revček skoro vedno na dirki in srčkani obrazek vrhu nesrečnega hrbta se je kmalu začel kremžiti. K sreči sta prišla Strgar in prednica ter preprečila nadaljnje prelivanje solz. Trгоvec se je poslovil od obeh dečkov, Ivo je izzivalno pogledal svoje mučilce, nato pa prijazno in zadosti glasno zaklical: »Tonek in Bine, kmalu po kosilu pridem z avtom po vaju. Zdraval«

(Dalje prihodnjič.)

KAJ JE POVEDAL BOTER MATJAŽ

OSKAR HUDALES

6. V azijskih Benetkah

Kadar pri nas sveti Matija led razbija, je navadno povodenj. Bližnja reka prestopi bregove in v nekaj urah je vsa vas pod vodo. Naš vrt visi proti sredini in ko se ta kotanja napolni z vodo, imamo kar pri hiši lično jezerce. Ob neki taki priliki sva s Frančkom prišla na srečno misel, da si narediva splav. Kaj hitro je bil gotov. V drvarnici sva našla nekaj kratkih desk in jih na hitro roko zbila v »ladjico«. Ker obeh ni držala, se je zdaj ta, zdaj oni prepeljal po »morju«. Da sva se pri tem važnem opravilu tudi kolikor-toliko zmočila in da naju je tudi zeblo, je razumljivo. A kaj sva se menila za to!

»To je pa zares videti kakor v Benetkah ali v Bangkoku!« sva začela sem od plota. Boter Matjaž, obut v visoke škornje, jo je mahal k našim v vas.

»Kako je videti?« sva vprašala potem, ko sva pozdravila. (Mislim, da nisva pozabila na to).

»Kakor v Benetkah,« je ponovil boter, »in v Bangkoku. Saj menda vesta, kje je to.«

»Benetke že, toda... kako ste že rekli?«

»Bangkok. Že vidim, da je to ena izmed slabih strani v vajinem zemljepisju. V hišo pojdiva, da vama povem.«

Prišedši v toplo sobo, smo poiskali atlas in boter je povedal to-le:

»Da so Benetke zgrajene na morju, to že vesta. Na podoben način se nahaja na vodi tudi mnogo hiš na veletoku Menam, ki teče skozi Bangkok, glavno mesto države Siam v Aziji. Zato pravijo temu mestu tudi azijske Benetke. Nekoč smo se z našo ladjo mudili nekaj dni v Bangkoku, zato nisem hotel zamuditi prilike, da bi si ogledal posebnosti tega mesta. Najel sem si čoln z visoko zavihano krmo in spretni veslač me je kmalu zapeljal med nepopisni vrvež, ki vlada na Menamu. Kar osupnil sem.

Na obeh bregovih veletoka se dvigajo nešteti pozlačeni stolpiči praviljčnih palač, pod njimi v reki pa so zasidrane plavajoče hišice, večinoma same prodajalnice. Zgrajene so v značilnem siamskem slogu z ukrivljenimi strehami. V njih imajo siamski in kitajski trgovci razloženo svojo robo. Pred

plavajočimi trgovnicami pa se gnete nešteto čolnov najrazličnejših velikosti in oblik. V njih sede Siamci, Kitajci in Malajci, kupujejo, prodajajo in mešetarijo. Pobožni učenci vozarijo svoje učitelje, dostojanstvene budistične duhovnike, oblečene v dolga rumena oblačila. V gibkih čolničkih se gnetejo med množico vozil urni pismonoše, drče od ene plavajoče hiše k drugi ter razdajajo pošto, ki leži v vreči na čolnovem dnu. Najbolj glasni so kitajski kuharski umetniki. V drobnih, orehovim lupinam podobnih čolnih, kuhajo riž ter ga s pečenimi ribami vred prodajajo svojim plavajočim sosedom. Ti kuharji narede največ kupčij. Nihče, ne kupec ne prodajalec, se ne more odreči njih dišečim dobrotam.

Pa sredi velereke plavajo okorne kitajske džonke. Velike ladje vozijo ogromne tovore riža nove žetve, a počasni vlačilci se trudijo po reki navzdol s splavi dragocenega tikovega lesa, ki je morda že več let na potu in je slednjič v Bangkoku, kjer ga požirajo ostra rezila na velikih žagah. V pristanšču ga naložijo na jadrnice in odpravljajo v daljne dežele. Tam leže tudi oceanski velikani, na njih jamborih plapolajo zastave vseh velikih narodov. Vse to pisano življenje pa se koplje v vročih žarkih tropskega sonca.

Ponoči nudi široki Menam še bolj očarljivo sliko. Človeku se zdi, kakor bi živel v pravljici. Po polnoči kar gomazi na obeh bregovih srčkanih ladjic, razsvetljenih z lampijonki. Od daleč se vidi, kot bi se po reki spreletavalo na stotine kresničk v različnih barvah. V čolničkih sede ravno tako majčkna siamska dekleta in žene ter prodajajo sadje, sočivje, perutnino in jajca. Njih drobni glasovi se mešajo med pritaženo pljuskanje veletokov. Mlečno beli mesec razlije preko reke svoje žarke, da je videti kakor bi se valovi kodrali v samem srebru. Nekaj mehkega in sanjavega se preliva skozi temo. Ko pa se noč umakne na novo rojenemu dnevu, se na Menamu zopet rodi hrupno vrvenje težkega boja za kruh.

Vsako leto enkrat se na veletoku vrši sijajna procesija. Blizu Menamovega ustja je otok, a na njem prekrasen tempelj, v katerem se zrcali vse bogastvo te rodovitne zemlje. Tja se na ta praznik napoti siamski cesar v bleščečem sijaju svojega bahatega bogastva, daruje bogovom in jim obljubi zvestobo. Že v zgodnjem jutru je videti dolgo vrsto bark, s petdesetimi veslači v vsaki. V lahkem taktu se zibljejo po reki navzdol. Sredi te svojevrstne procesije se ziblje z zlatom okovana in s pošastnimi liki okrašena ladja. Na njeni sredini se dviga visok prestol, na njem pa sedi sam cesar. Nato mu v nekoliko manj bogatih čolnih slede sorodniki, dostojanstveniki, vojaki in ljudstvo. Vse ga spremlja v tempelj, kjer on daruje bogovom in se zaobljublja.

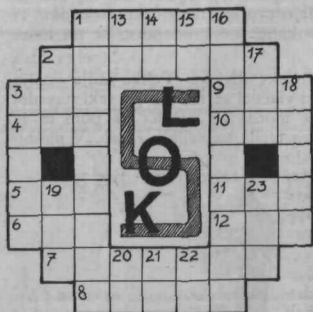
»Že ve zakaj,« sem si mislil po botrovem pripovedovanju. »Midva s Frančkom ne bova ob najini luži nikdar postala tako bogata, kakor je on ob Menamu.«

ZASTAVICE ZA BRIHTNE GLAVICE

1.

KRIZALJKA

Vodoravno: 1. ptica (simbol telovadn. združenja), 2. dolina, 3. ribiška potreščina, 4. moško ime, 5. nemška reka, 6. lučaj, 7. sobana, 8. jed, 9. časomer, 10. zabavišče, 11. moško ime, 12. naplačilo.

Navpično: 1. slovanski kulturni pokret, 2. italijanska reka, 3. število, 13. predlog, 14. čas, veznik, 15. pivo, 16. mesto v Jugoslaviji, 17. časoštetje, 18. sportni prostor, 19. živalski pridelek, 20. predlog, 21. egipčansko božanstvo, 22. plosk. mera, 23. papiga.

2.

ENOZLOŽNICA.

S končnim *š* bolnike zdravi,
z z znan pesnik je, z n ptič,
s t je zvest služabnik glavi,
z g pa pravcati h....

3.

ZLOGOVNICA

Iz naslednjih 17 zlogov sestavi šest besed:

ban — bo — ca — ed — ka — ku — na — ne — nik — no — ra — ri — tič — to — ur — vazd — vi.

Besede značijo:

1. ptico, 2. ribniško moško ime, 3. poškodbo, 4. moško rojstno ime, 5. najvišjo stavbo v Ljubljani, 6. mesto v Italiji.

Pričetne črke, čitane navzdol, pomenijo staroslovanskega boga veselja.

4.

ŠTEVILČNICA

1	2	3	4	5	6	3	mesto,
1	2	3	1	6	3		kamen,
3	6	1	2	3			popotnik,
3	4	5	2				žival,
3	6	5					stik dveh ploskev,
5	6						oblika pomož. glagola,
2							veznik.

5.

POSETNICI

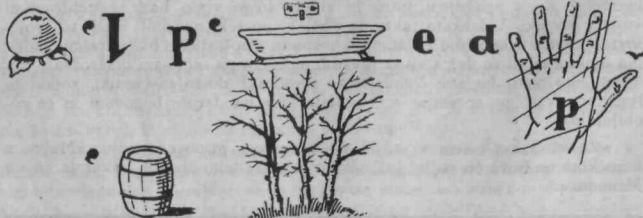
IV. LJŠAJ

Fineta Helka

Povej poklic teh dveh žen!

6.

ZASTAVICA V PODOBAH

REŠITEV UGANK IZ ŠESTE ŠTEVILKE

1. Mali general. Vse za kralja in domovino.

2. Številčnica. Kar, Anka, rana, Neva, erar, vlak, Avar, lev. V prvi navpični vrsti: Karneval.

3. Zlogovnica. Pepe, pepel, penica, Peca, cape, pepelnica.

4. Skrivalnice. Kumanudi, Šibenik, Zivec.

5. Sestavljenka. Logatec, Avstralija, Živkovič, ivje, Mirna, Ajdovščina, kenguruj, Radeče. Pregovor: Laž ima kratke noge.

6. Posetnici. Poštni uradnik, železničar.

4. Zastavica v podobah. Več je vreden dober glas, nego srebrn pas.

Vseh sedem ugank so pravilno rešili:

Tatjana in Rado Švajgerjeva, Miloš Babič, Darko Vovk, Milka Žagorjanova, Vilko Zgonc, Anica in Stanko Petričeva, Bogdan Zamuda, Nada Ferjančičeva, Slavko Grmek, Karmen in Drago Berlan, Jože Kandare in Rajko Žnidarič, vsi iz Ljubljane; Poldka Pernuževa in Zvonko Janežič iz Bleda; Branko Ozvald iz Celja; Božo Kokotec iz Dobropolj; Božica Roševa iz Dola pri Hrastniku; Veljko Malešič iz Metlike; Ladislav Petrovič iz Most pri Ljubljani; Bojan Salamun iz Ptuja; Karola Toplakova iz Vičave pri Ptuj; Stojan Drašček iz Zaloga pri Ljubljani; Dušan in Boris Dernovšek, Tugomer Kosér, Bogdana in Samo Pečar in Ljuba Založnikova, Maribor.

DROBNE ZANIMIVOSTI

Beseda »boksar« ima sledeče štiri pomene: 1. znači človeka, ki se bavi s sportom boksanja, 2. bokser = ljudski naziv za neko vrsto orožja, ki ima namen, da ojači udarec s pestjo, 3. pomeni ime, ki so ga dali Evropci kitajskim upornikom, ki so ob koncu preteklega stoletja pričeli krvavo borbo proti tujcem na Kitajskem (znana »bokserska vojna« od l. 1898. do 1900.), 4. neko vrsto nemške doge, psa, ki ima rdečkasto-rumeno kratko dlako, kratka ušesa in rep, ter ga zaradi izredne bistroumnosti uporabljajo kot policijskega psa.

V Braziliji živi neke vrste kača z imenom »Goboiá«, ki jo domačini uporabljajo kot domačo žival. Kača spada v vrsto udavov, postane 4 m dolga in debela kakor človeška roka; ni strupena, toda zelo krvoločna napram podganam in mišim, od katerih tudi živi. Čez dan počiva leno v temnih kotih ali v kletí, ponoči pa se plazi skoro neslišno po hiši in lovi podgane in miši.

Bolivija je dobila svoje ime po generalu Simonu Bolivaru »Osvoboditelju«, ki je v začetku prejšnjega stoletja izgnal Španijole iz nekaterih držav Južne Amerike, med njimi tudi iz današnje Bolivije.

Stonoga ima 15 do 100 parov nog, toda število parov nog pri stonogi je vedno netočno. Torej ni potreba, da ima ta živalca točno 100 nog (50 parov), ima jih lahko tudi 98 (49 parov) ali pa 102 nogi (51 parov).

V Užhorodu v Karpatski Rusiji imajo posebno šolo za ciganske otroke. To je edina šola te vrste v Evropi.

Glavno mesto Rumunije, Bukarešto, je po ljudskem pripovedovanju ustanovil neki pastir, ki se je imenoval Bukur.

POZIMI

Snežinka za snežinko pada
počasi na trudno zemljo,
Ptičice od glada
lačne gledajo v nebo.

Zunaj piha hladen veter,
tia debeli sneg pokriva,
s klanca v dol se smučka Peter,
a krojaček v sobi šiva.

Vse je tiho, vse počiva,
le kraguljčki: cin, cin, cin,
radostno njih glas odmeva
od gora in od strmin...

Amalija Juvanova.

NA GROBU NEZNANEGA RUSKEGA VOJAKA

Bil je še mrak, ko sva zapustila z očetom Kranjsko goro in stopala po kameniti poti proti goram, ki se strmo dvigajo v ozadju doline. Hotela sva se povzpeti na Mojstrovko, na to divno goró, o kateri sem bila slišala že toliko lepega. Dokler je vodila pot po dolini, sem čula žuborenje gorskega potoka, ki drvi po produ proti Savi. Bila sva že daleč od vasi, ko se je pričelo svititi in sem zagledala visoko nad sabo bele vrhove gora, ki obkrožajo ozko planinsko sotesko.

Onkraj potoka Pišence se vzpne pot v strmino in se vije v velikih vijugah proti Vršiču. To cesto so delali med svetovno vojno ruski ujetniki, služila pa je Avstrijcem, da so lažje in hitreje prevažali čete na italijansko fronto, ki je bila tik za Vršičem. Postajalo je vedno bolj svetlo. Toda na žalost so se pričeli nad gorami kopiciti oblaki. Samo strašne stene Škrlatice so se svetile krvavo v jutranji zarji, a vse drugo je bilo zavito v umazane megle.

Hodila sva že dobro uro, ko sva zavila po poti navzgor tik ob stenah ogromnega Prisanka, ki je v tem okolišju najlepša gora in je visoka 2559 m. Cesta je prav lepo izpeljana, da človek

ni ne čuti, da gre navzgor. Naenkrat te pozdravi iz samote prijazna kočna na gozdu. Še dva ovinka — in človek čudoma zagleda sredi gorske divjine preprosto kapelico, ki je napravljena popolnoma v ruskem slogu. Vsa je lesena in ima dva stolpča, katerih stene so lepo in skoro umetniško izdelane.

Pred kapelico je zanemarjen in skoro neviden grob, na katerem stoji siromašen, lesen križec, ki nosi napis: »Nepoznan ruski vojak«. Vsa okolica je divja in skoro žalostna, da je naravnost podobna pokopališču. Ustavila sem se kraj tega groba in v srcu mi je bilo težko, ker sem se morala spominjati nesrečnega Rusa, ki mora počivati v tej gorski samoti daleč od doma in svojcev. A on ni sam, ki je pokopan pod Vršičem, temveč tod okrog počiva na stotine Rusov, ki so jih ugonobili plazovi, drveči s strmih gora. Avstrijci so pokopali te reveže kot živino. Domačini pravijo, da je Vršič poln grobov, katerih ne pozna nihče, še manj pa vedo, kdo je zakopan v tej zemlji.

Grob neznanega ruskega vojaka je prav za prav spomenik vseh ruskih trpinov, ki leže pod vršičko zemljo. A je tudi spomenik krutosti nekdanje Avstrije, ki ni poznala človeških čustvenih niti napram mrtvim, če so bili Slovani. A ta grob je tudi spomenik naše slovenske brezbrzičnosti; saj bi morali spoštovati kraj, kjer spi toliko nedolžnih slovenskih žrtev, spoštovati že zaradi tega, ker so bile te žrtve naši pravi bratje.

Za grob neznanega ruskega vojaka bi se morala zavzeti naša javnost. Prav posebno pa mi mladi ljudje, ki bi morali skrbeti za to že iz nacionalnih ozirrov, še bolj pa zaradi tega, da bi se nam ne posmeovali tujci, ki prihajajo v velikem številu na ta kraj in se čudijo, kako moremo Slovenci zanemarjati tako lepo in veliko svetinjo.

Kakor da je nebo razumelo moje žalostne misli, je pričelo deževati in morala sva se z očetom vrniti v dolino, ne da bi dosegla Mojstrovko.

Jelica Vandotova.

Čenjeni gospod Doropoljski!

Prvič se oglašam v »Zvončku!« Slišala sem, da zbirate mladinske spiske! Če je tako, pa kar začnimo. Napisala Vam bom, kaj se godi po naši ljubi zemljici. Sedaj nas je obiskala starka zima. Mnogo snega je prinesla s seboj. Vse uganja sport v naši vasi. Mlado in staro, vse hiti ven na smučanje. Kdor noče lesti kakor polž, gre na »dilce«. Sneženi mož zadovoljno gleda s hriba v dolino, kako se vozijo otroci. Ostra burja se zaganja vanj in mu brije okoli nosa, da se kar kisto drži. Veliko veselja prinaša zima, škoda, da nas bo kmalu zapustila. Prišla bo pomlad. In ptički bodo zapeli, ki zdaj zmrzujejo in jim primanjkuje hrane. Zato pa jim nadrobimo drobtin, da si bodo nasitili lačne želodčke. Pošiljam Vam pesemco o zimí. Ali Vam je kaj všeč?

Prav lepo Vas pozdravljam.

Amalija Juvanova,

učenka slov. razr. v Mozlju, srez Kočevje.

Odgovor:

Draga Amalija!

Zdaj pa prečitaj še sosednjo stran! To se postaviš, kaj?

Na svidenje kmalu!

Gospod Doropoljski.

Spoštovani gospod Doropoljski!

S tem stopam kot mlad čitatelj prelepega lista »Zvončka« v vrsto onih starejših, ki so Vam že mnogokrat kaj napisali za Vaš zanimivi kotichek.

Ker sem iz Dobropolj, bi bilo res kaj čudno, če se iz Dobropolj ne bi nič pisalo g. Doropoljskemu. Za danes samo to. »Zvonček« je mladinski list, ki v njem bravec vedno najde toliko lepega in poučnega, da je to 1000 × več vredno, kakor pa v resnici stane posamezna številka, t. j. 3 Din.

Zato, otroci, le junaško segajmo po »Zvončku«, ga marljivo čitajmo in se po njem ravnajmo!

Zdravo!

Božo Kokotec,

učence I. c razr. osnov. šole v Dobropoljah.

Odgovor:

Ljubi Božo!

Veseli me, da si tako zadovoljen z našim ljubim »Zvončkom«. Le ostani mi zvest prijatelj in še večkrat se oglasi! Pehar novic iz vašega kraja bi bil vsem mojim koticekarjem gotovo prav všeč.

Zdravo!

Gospod Doropoljski.

Velecenjeni gospod Doropoljski!

Prvič se oglašam v Vaš kotichek. Prosim, sprejmite tudi moje pisemce. Zelo rada čitam list »Zvonček«, ki ga vsak mesec težko pričakujem. Otroci slovenskega razreda po malem zbiramo denar in smo skupno naročili »Zvonček«. Za čitanje se lepo vrstimo. List je last vseh. Tu pri nas je vse, kar lazi, na smučkah in sankah. Imamo precej snega. Bliža se nam tudi pustni čas. To bo veselje. Zato napišem pesemco o našem veselem pustu.

PUST.

Ti prešmentani, zabavni pust, ti si nam res radodaren stric, spomni se naših sladkosnedih ust in prinesi obilo krofov, flancatov in potic!

Prisrčne pozdrave Vam pošilja

Tilka Moharjeva,

učenka slov. razr. v Mozlju, srez Kočevje.

Odgovor:

Draga Tilka!

Upam, da se je tudi letošnji pust ravnal po Tvoji pesemci in da je mnogo slastnega nacvrl in napekel, zraven pa kakšno hudomušno rekel, potem pa stekel...

Sošolki Fani Lavričevi sporoči, prosim, da pride prihodnjič na vrsto, sošolec Viktorju Kotniku pa, da naj mi še kaj drugega pošlje! Ravno tako tudi Angeli Vičarjevi.

Vašo gospodično učiteljico in ves vaš razred prav lepo pozdravljam!

Gospod Doropoljski.

Petdesetletnico rojstva je praznoval minul mesec v Beogradu g. Pavle Flerè, načelnik proračunskega oddelka v prosvetnem ministrstvu, ki je izdal več zbirk pravljic in je čislal sotrudnik našega »Zvončka«.

Dne 1. februarja so po vsem kulturnem svetu praznovali 50 letnico smrti velikega nemškega skladatelja Richarda Wagnerja, ki je napisal velike opere: Parsifal, Večni mornar, Nibelungi, Tannhäuser itd.

Največje poštno poslopje na svetu ima ameriško mesto Chicago. Palača je dolga 240 m, 107 m je široka in 61 m visoka. Gradili so jo 18 mesecev. V eni uri odpravijo na tej pošti 1.200.000 pisem.

Dva brata, 13 letni Pavel in 14 letni Ladislav Kalman iz Budimpešte, sta pred kratkim predložila patent za novovrstno dvosedezno jadralno letalo na pogon z nogami kakor pri običajnem kolesu. Letalo bo moglo vzdržati 3½ ure poleta.

Letošnjo zimo je poginilo v Nemčiji 200.000 rojev s šest milijardami čebel.

Neki angleški sportnik je izumil čoln, ki se da obleči kakor hlače. S čolnom se je prav lahko voziti po jezerih ali rekah.

V Angliji se obširno pripravljajo na proslavo 120 letnice, odkar poznamo jeklo. Angleški učenjak Bessemer je bil namreč prvi, kateremu je uspelo pretvoriti pri visoki temperaturi železo v močno jeklo, brez katerega si danes sploh ne moremo misliti moderne strojne tehnike. Bessemerjevo jeklo je se danes najboljše na svetu in v angleških tvornicah ga izdelujejo v ogromnih količinah.

30 letnico smrti komponista Hugo Wolfa so praznovali dne 2. februarja v Nemčiji. Hugo Wolf, znan skladatelj samospetov, je bil rojen v Slovenjgradcu.

V Franciji so pred kratkim preizkusili ogromno letalo, največje na svetu, ki leti z brzino 320 km na uro. Posadka leta štje šest mož. Poizkusi so se prav dobro obnesli.

René Antoine Ferchault de Réaumur, sloviti francoski fizik, se je rodil pred 250 leti, 28. februarja 1683. Njegova začetnica R stoji še danes na naših toplomerih nad skalo 80 stopinj.

Indija ima 350 milijonov prebivalcev.

V ruske šole bodo uvedli to pomlad letanje kot učni predmet. Vsaka šola dobi dve poskusni letali, ki bosta na razpolago učencem višjih razredov. Dvakrat na teden se bo mladina urila v letanju pod vodstvom letalnih strokovnjakov. Tečaji bodo obvezni.

V londonskem parku sv. Jamesa ima vsak dan pouk na prostem posebna šola, v kateri se otroci uče tudi, kadar stoji živo srebro pod ničlo.

Najvišja železnica na svetu je še vedno perujska železnica, ki prekorači gorovje Ande v višini 4775 m, ena stranskih vej doseže celo 5357 m, kar je 547 metrov višje kot najvišji evropski vrh Mont Blanc.

V velikih mestih imajo danes avtomate za ptičjo krmo, kjer dobi vsak prijatelj živalc za majhen denar zrnje, da ga natrosi stradajočim pticam.